

Van burger- naar overheidsparticipatie ?

Vertrouwen

Ochtendprogramma

- Voorstelrondje
- Theorie: ontwikkeling relatie burgers-bestuur
- Praktijk: Fort Vreeswijk in Nieuwegein
- Vier kritieken
- Hoop of hype?

Ontwikkeling relatie burgers-bestuur

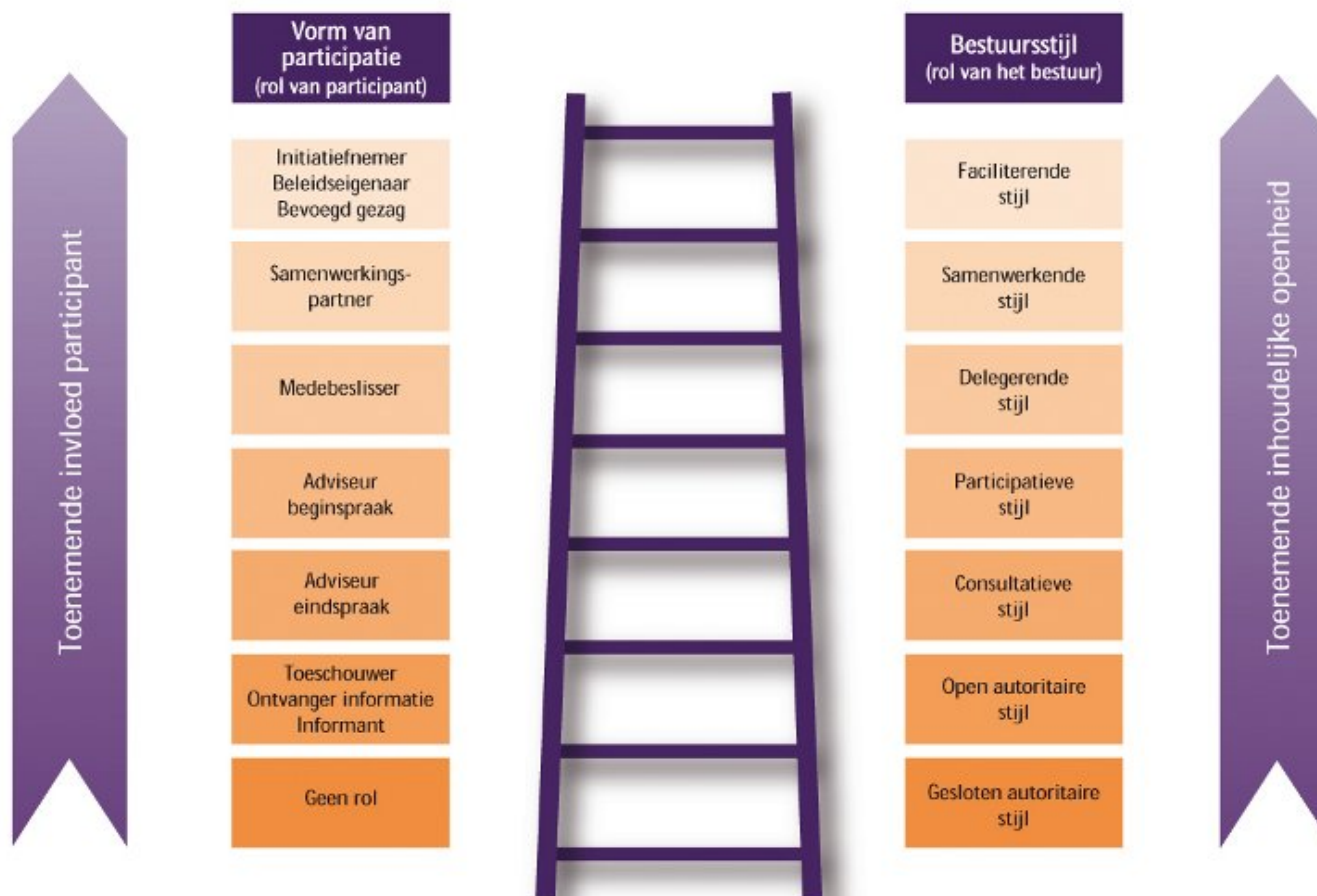
1970: inspraak

1980/'90: burgerparticipatie / interactief beleid

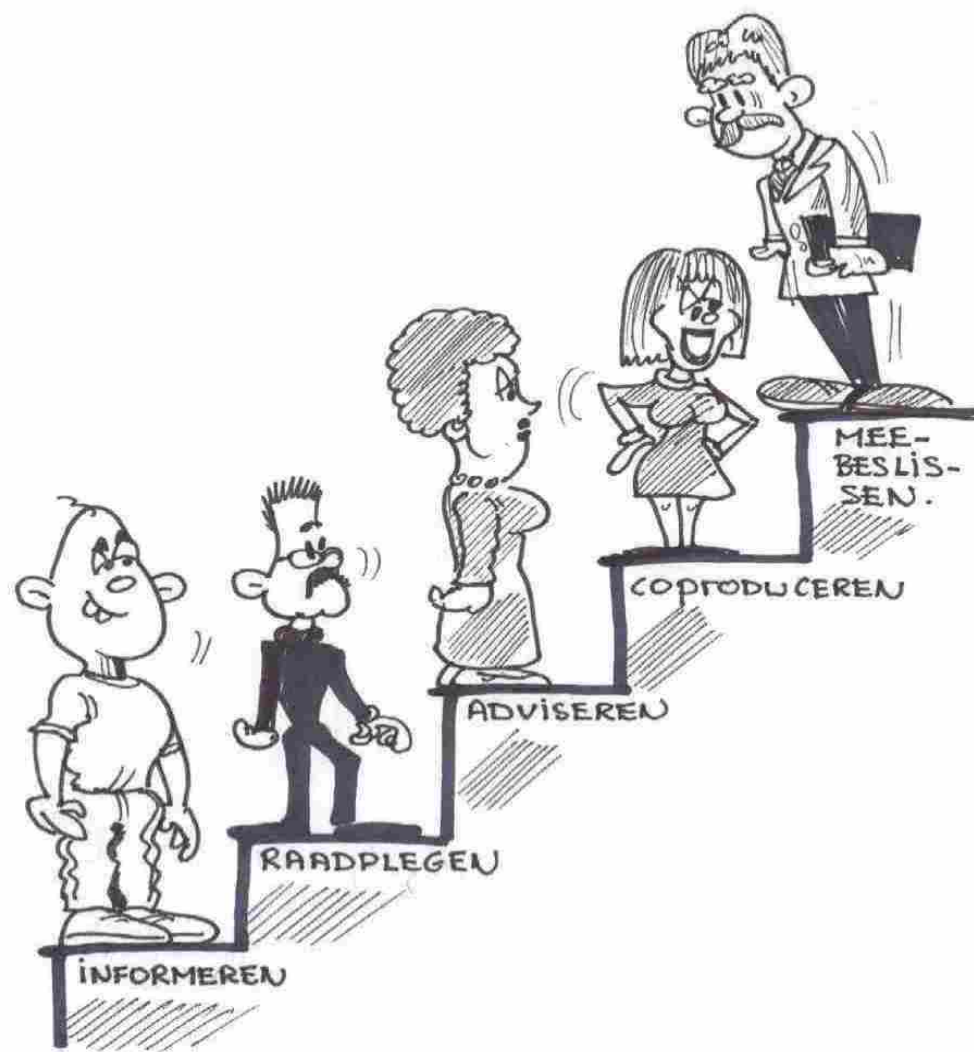
2000: burgerinitiatief

2010: overheidsparticipatie

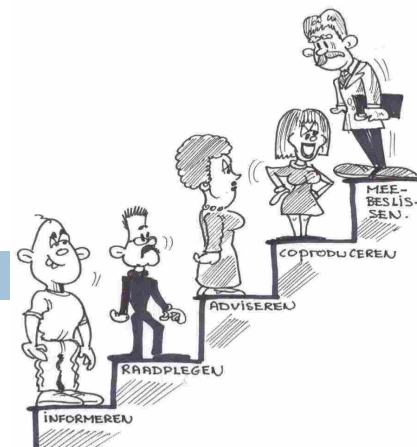
Participatieladder

Participatieladder

Participatieladder

Raadplegen	Adviseren	Coproduceren	Meebeslissen
Spreekuur Enquête	Burgerpanel Stadsdebat	Ateliers Wijkgericht werken	Dorps- en wijkraden (met eigen mandaat) Buurtbudgetten

Aandachtspunten

Hoe geven we ruimte om te participeren?

Vertegenwoordigen de participanten de hele buurt?

Hoe voorkom je dat alleen de hardste roepers worden gehoord?

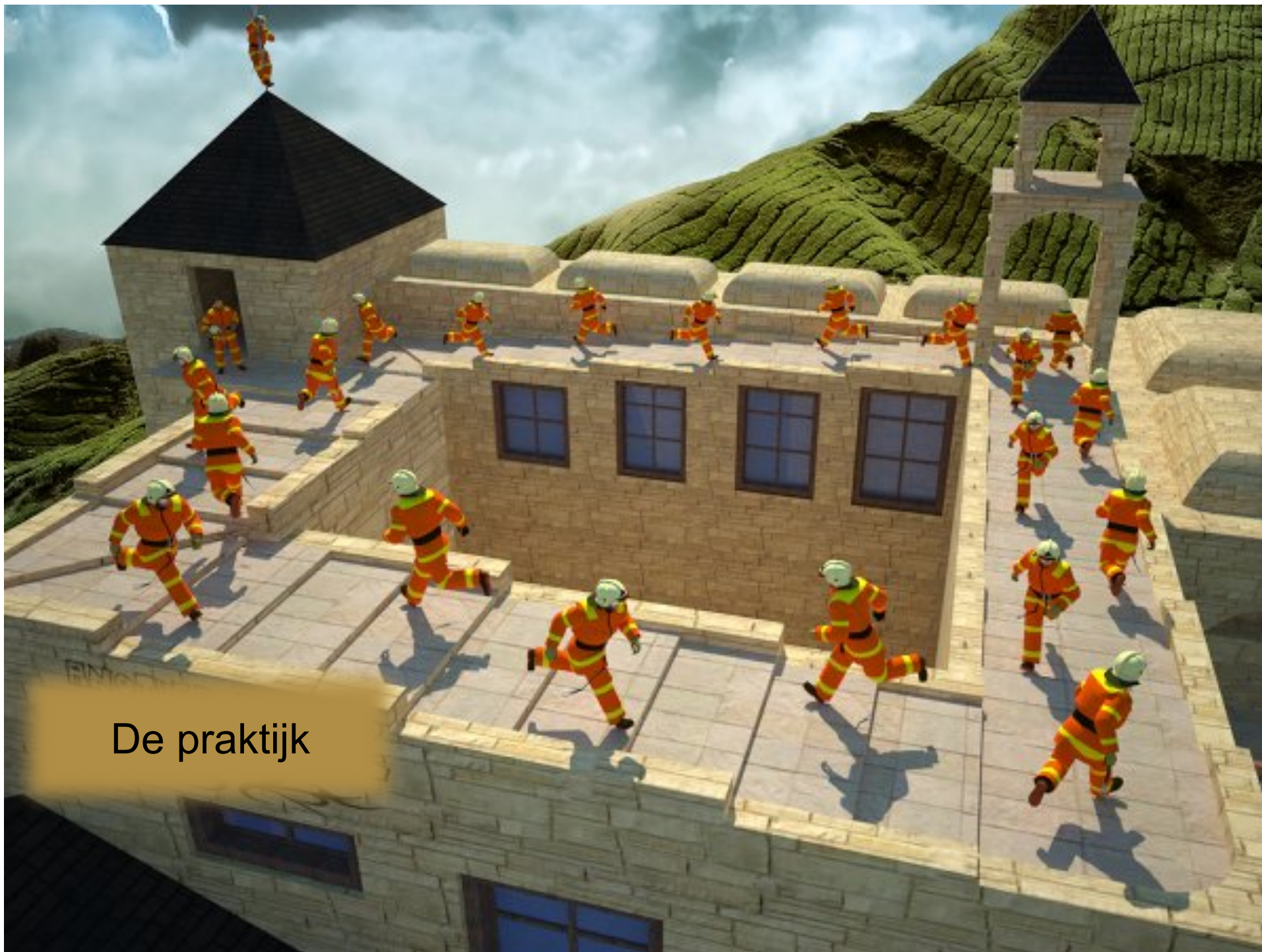
Wat doen we met bewoners die níet participeren?

Kunnen en snappen burgers het wel?

Hoe zit het met aansprakelijkheid?

En met het politieke primaat?

Zetten we het bestuur niet buitenspel?

De praktijk

Overheidsparticipatie

Twee ontwikkelingen komen samen:

1. overheid wil/moet inkrimpen (ideologie + crisis)
2. Mondigere en capabelere burgers nemen steeds meer initiatief voor hun leefomgeving

Ookwel: participatiesamenleving, doe-democratie, maatschappelijke initiatieven, vitale samenleving, actief burgerschap...

Overheidsparticipatietrap (Rob 2012)

“Het gaat niet (alleen) meer om het vergroten van de beïnvloedingsmogelijkheden (...) via participatieve instrumenten.

Die gaan er immers van uit dat de overheid iets wil en daarvoor burgers mee wil krijgen.

De omslag begint juist door ervan uit te gaan dat wat nodig is in de eerste plaats groeit in de samenleving (...).

Daarop volgend ontstaat vanuit die samenleving mogelijk de behoefte aan ondersteuning vanuit de overheid.”

De praktijk: Fort Vreeswijk

- Lees de casus en bedenk zoveel mogelijk 'beren op de weg' vanuit de rol van:
 - (Niet-betrokken) burgers en bedrijven
 - Gemeente-ambtenaar
 - Gemeenteraadslid

- Bedenk daarna per rol een aantal kansen.

Veel goeds...

Beheersen → Beheren

Wij weten wat goed voor u is → Verantwoordelijkheid bij de ander laten liggen

Geef ze vis (en geen hengel) → Geef ze een hengel en geen vis

Indekken, verschuilen, formaliteit → Het gesprek aangaan, open mind, erop af, durf, moed

Over de schutting gooien → Over de schutting kijken

Topdown → Coachend leiderschap

Afrekenen → Afspreken

Aansturen op cijfers en aantallen → Ansturen op inhoud

Angst → Zelfbewust, trots, vertrouwen

Procesmatig, proceduregericht → De essentie / oplossingsgericht

...maar ook kritiek

1. Dekmantel voor bezuinigingen
2. Doet moreel beroep op burgerschap
3. Voorbehouden aan hoger-opgeleiden
4. Geen democratie (geen zeggenschap overgedragen)

Kritiek 1:

Het is een dekmantel voor bezuinigingen

‘Mag ik u even storen? Ik heb een bijzonder onaangename mededeling die ik graag in een prettige sfeer wil doen’

(ambtenaar Dorknoper)

Kritiek 1:

Het is een dekmantel voor bezuinigingen

Weerwoord:

- ❑ Doe-democratie is geen resultaat van terugtrekkende overheid
- ❑ Het gebeurt al en gebeurde altijd al
- ❑ Ontstaan netwerksamenleving belangrijke oorzaak
- ❑ Maar: crisis wel katalysator: wat is des overheids?
- ❑ En ja: bezuinigingen spelen een rol

Kritiek 2. Het doet een moreel beroep op (affectief) burgerschap

*‘Ik moet nu even weg met die heer daar,
om de wereld te verbeteren’ (Olivier B. Bommel)*

Kritiek 2: Het doet een moreel beroep op (affectief) burgerschap

Weerwoord:

- Het is vooral een beroep op de overheid.
- Mensen zetten zich in voor gemeenschap als ze belang ervaren, niet op moreel appel (Tocqueville)
- Maar: past in streven af te komen van burger als klant van de overheid (van consument naar mede-eigenaar van publieke ruimte)

3: Het is voorbehouden aan welgestelde hogeropgeleiden: een Doe-aristocratie

‘Wanneer de dagen donker worden, krijgt men vanzelf behoefte om eens een zonnetje te verspreiden’, prevelde heer Bommel, ‘Als men tenminste begrijpt wat ik bedoel. Eenvoudige lieden hebben het nu o zo moeilijk, heb ik wel eens gelezen.’

3: Het is voorbehouden aan welgestelde hogeropgeleiden: een Doe-aristocratie

Weerwoord:

- Dat is ook zo in de repr. democratie
- Het gaat niet om *wie* het doet, maar om *wat* er gebeurt
- Initiatieven in doe-dem. soms gevarieerder deelnemers
- Loslaten alleen daar waar het kan

Dilemma:

moet overheid ruimte laten als ze lokale kracht ziet, of
ontstaat lokale kracht als overheid ruimte laat?

4. Het is geen democratie: er wordt geen zeggenschap overgedragen

‘Maar hoe weet men wat men zelf wil?’ vroeg het mannetje.

‘Wat wil deze bevolking?’

Nu werd het de hooggeplaatste klerk te veel.

‘Hetzelfde als iedere andere bevolking natuurlijk!’ riep hij uit.

‘Ook deze brave lieden willen zonder twijfel goede sociale voorzieningen en ouderdomspensioenen.

En natuurlijk willen zij ook graag bromfietsen om van de natuur te kunnen genieten.’

(een kwant en ambtenaar Dorknoper).

4. Het is geen democratie: er wordt geen zeggenschap overgedragen

Weerwoord:

- Klopt, maar willen mensen wel politieke zeggenschap? Mensen willen zich inzetten voor de buurt, niet overheidstaken overnemen
- Zeggenschap overdragen gaat uit van 2^e generatie participatie
- Er ontstaan nieuwe domeinen van collectieve besluitvorming
- Het is geen substitutievraagstuk, maar een herordening richting gedeelde verantwoordelijkheid.

Hoop of hype?

- *“Onze gemeenteraad gaat beter aansluiten bij wat er in de samenleving speelt...”*
- *“Dit college maakt ruimte voor mensen met goede ideeën...”*
- *“De organisatie ondersteunt maatschappelijke initiatieven...”*

(lokale collegeprogramma's 2014)

Hoop of hype?

- We weten niet hoe vaak het gebeurt...
 - 100x100 (teleurstellend)
 - Nog nauwelijks beleidsnota's Overheidsparticipatie.
 - Overheid fout, burger goed
 - ...maar het gebeurt
-
- Nog zoeken naar positie en rol van de overheid (democratische dilemma's)

Filmpje “democratisch zuivere koffie”

https://www.youtube.com/watch?v=kYf_uL11Ryg

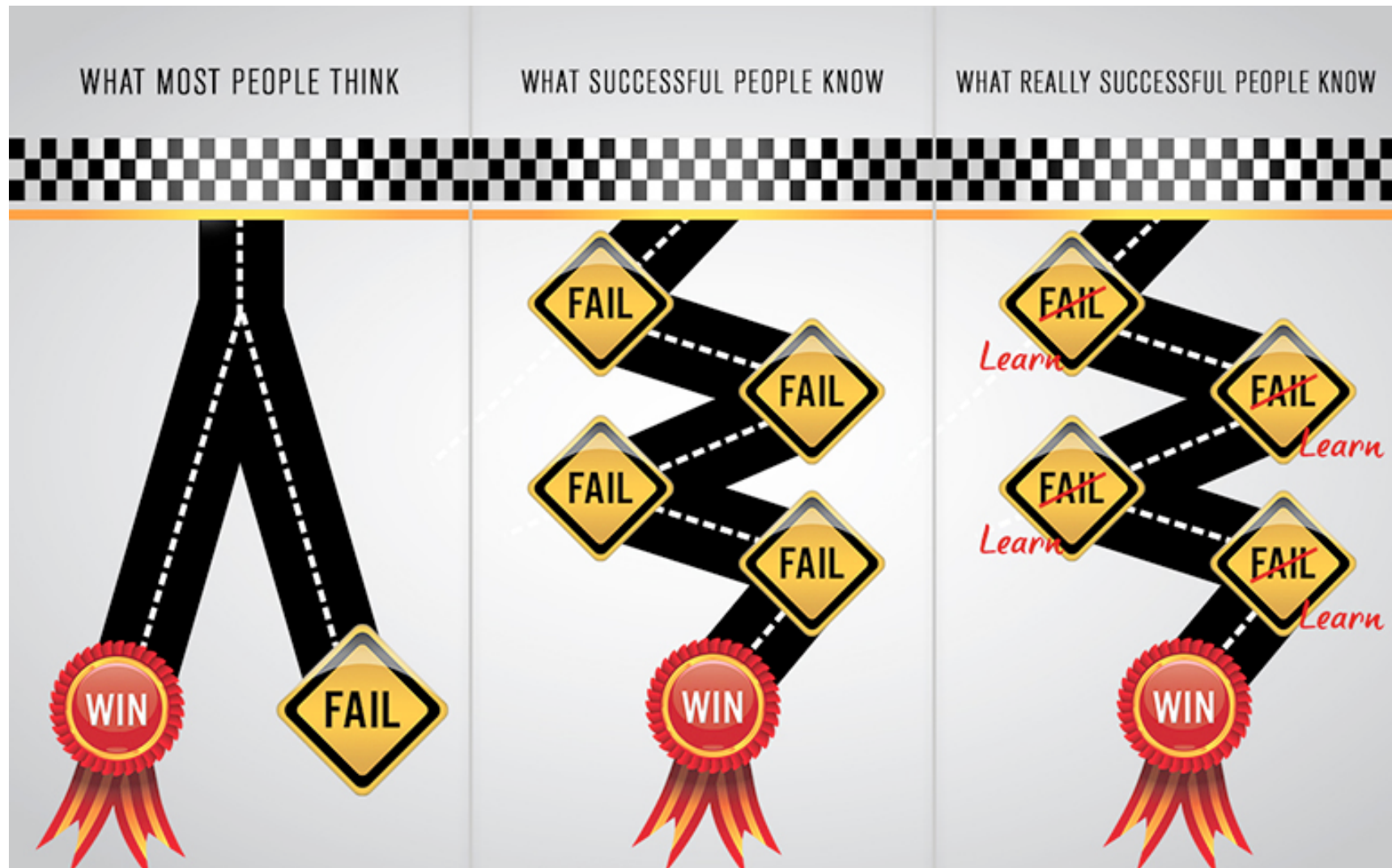
Wat hebben burgers nodig van 'de overheid'?

- Betrokkenheid (ipv onverschilligheid)
- Flexibiliteit (ipv controle en regels)
- Bescheiden beschikbaarheid (ipv overname)
- Gedeelde verantwoordelijkheid (ipv afschuiven)

(Eveline Tonkens)

De tijd zal het leren, nu wij nog...

WIE IS ER
VÓÓR
VERANDERING?

IK!

IK!

IK!

MOOI!

EN WIE GAAT ER
ALS EERSTE MEE
BEGINNEN ... ?

HIJ!

HIJ!

ZIJ!

‘Niet doen! Dat kan niet. Dat zou tot onlusten en sociale spanningen leiden. Het is gevaarlijk om de toekomst zo openlijk te laten zien. Die moet geheim blijven totdat men er rijp voor is.’

Dirk Dickerdack, burgemeester van Rommeldam

Leestips

- Werken aan burgers nabijheid – BZK, 2013
- Het begint bij de burger – Verweij Jonker, 2013.
- Gemeente en gemeenschap – BZK/VNG, 2013
- Montessori democratie – Tonkens cs, 2015
- Burgermacht op eigen kracht? – SCP 2014
- www.socialevraagstukken.nl
- www.krachtinnl.nl
- www.doedemocratie.net
- www.vincentvanstipdonk.nl